

Egy igazi „Torontalicum”: A krokán muskotály és ami „mögötte” van

Előszó

A 19. század első felének ismert költője, írója, Garay János (1812–1853) az 1846-ban alkotott – és a szepességi származású Thern Károly (1817–1886) zeneszerző, karmester által megzenésített¹ – *Szegszárdi bordal* című kiváló versének első strófájában így fogalmaz:

„Már ha aztán bor: legyen bor,
Hegyi bor, ne szilvalé!
Még a vízből is csak az a jó,
Mely hegyekből zúg elé!
A lapályra béka menjen,
Igya meg a bűzös tavát;
Hegyre hág fel a szegszárdi,
Onnan hozza tűzborát.”²

A költő elfogultsága felett némiképp szemet hunyhatunk, hiszen Tolna vármegye székhelyének, Szekszárdnak a szülöttje volt. Természetes, hogy rajongott szűkebb pátriájának kiváló nedűjéért. Mindennek dacára vitába is kell szállnunk vele, mivel a „lapályon” is teremhet jó szőlő, illetve készíthetnek belőle kiváló magyar bort. Elég, ha csak például a Hajós–Bajai, a Kunsági, valamint a Csongrádi borvidékekre gondolunk. Jelen sorok írója azonban mégsem a híres alföldi borvidékek „kincseiről” szólna, hanem sokak, még a délvidéki (vajdasági) magyarok számára is jobbára ismeretlen, kiváló – és ritka – „kincsről”, az ún. „gyöngy-szigeti krokán muskotályról”.

A Bacchus oltárán alkalmasint szívesen áldozó gyanútlan, borszerető egyént sokszor váratlanul éri a hír, hogy a „néhai” Torontál vármegyének is volt, illetve van bora. Ráadásul nem is egyfajta szőlőt termesztettek a térségben. A csemegeszőlőknél a – fehér és piros – Chasselas (saszla), a borszőlőknél a bánáti és olaszrizling, a kövidinka etc. volt inkább jellemző. Alapvetésként érdemes egy 1912-es forrást idézni, miszerint Torontál vármegye „...manapság a nagyobb szőlőterülettel rendelkező vármegyék között a hetedik helyet foglalja el. Oly községünk, melyben szőlő ne volna, nincsen. A legjelentékenyebb szőlőterületek a perjámosi, nagyszentmiklósi és nagykikindai járásokban vannak. A legnagyobb szőlőtelepek vannak Lederer Art-hurnál (Csóka), Rohonczy Gidánál [megjegyzés: Gedeonnál] (100 h. csemege, Törökbecse) és Solymos Eleménnél (Törökbecse).”³ Ugyancsak fontos információ továbbá, hogy „szőlő és a bor értékesítése, az ország más vidékeihez hasonlítva, kedvező. Csemegeszőlőnk megjárja Bécs és Berlin piacait is; a borok pedig több tekintélyes bel- és külföldi nagykereskedő pinczejében találnak elhelyezést. Nagy hátránya az értékesítésnek, hogy a szőlősgazdáknak [megjegyzés: a túlnyomó többségnek] megfelelő pinczejük nincs, s így kénytelenek terményeiken leginkább nyers állapotban olcsón túladni.”⁴

A csókai Lederer család borgazdasága – amely a 19. század végén, illetve a 20. század elején már „iparosodott keretek között” működött

¹ SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái*. III. kötet. Fa–Gwóth. Kiadja Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, Budapest, 1894. 1012. p.

² Garay János összes költeményei. *Egy kötetben. A költő arcképével*. Baráti megbízásból kiadta Ney Ferencz. Müller Emil Könyvnyomdája, Pest, 1854. 100. p.

³ MARTON ANDOR: *Mezőgazdaság*. In: Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai. Torontál vármegye. Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1912. 233. p.

⁴ MARTON 1912, 233. p.

– többek számára ismert lehet.⁵ Ráadásul a későbbiekben – egy forrás szerint – Csókán volt a Balkán legnagyobb borospincéje.⁶ A bárói család idővel a „történelem süllyesztőjébe” került, Csókán már csak a kastélya árulkodik az egykori szebb napokról. A borgazdaság – habár a „jugoszláv érában” államosították – fennmaradt. Ma is ismert egyik produktuma, a csókai Csikóvér (Ždrepc̣eva krv) nevű vörösbor.

A csókai borgazdasággal ellentétben a Gyöngy-sziget (*Biserno Ostrvo*/Бисерно острво), a krokán muskotály, valamint a néhai Rohonczy Gedeon gróf neve már jobbára a feledés homályába merült. Csak a történelem szerelmesei és – természetesen – a magyar borok iránt érdeklődő inyencek ismerik az előbbi hely-, bor- és személynevet. Ezért érdemes röviden megismerkedni a Gyöngy-szigettel, annak nemes borával, továbbá a hajdani Rohonczy Gedeon gróf személyével, valamint a napjainkban igencsak rossz állapotban lévő Rohonczy-kastély múltjával és jelenével.

I. A Gyöngy-sziget kialakulása, földrajzi fekvése

Alkalmassint már a Gyöngy-sziget térképen történő megkeresése is kalandos vállalkozás lehet, hiszen a dualizmus korának (1867–1918) térképei sem tüntették fel a sziget nevét. Hiába is keresnénk Torontál vármegye ismertebb – Gönczy Pál (1817–1892) által tervezett⁷ – természetföldrajzi térképén (1899), ahogy a vallási és közoktatásügyi miniszter megbízásából – 1904-ben⁸ – kiadott közigazgatási térképen sem lennének rá. (Sajnos, valamilyen megmagyarázhatatlan oknál

fogva a térképek zöme egyáltalán nem tünteti fel a sziget nevét.) Valójában még a vármegye nyugati határát képező Tisza folyó szigeteit is keresgelnünk kellene egy rövid ideig, mire megtalálnánk őket. A teljesség igényével jegyezzük meg, hogy az előbbiekben említett térképeken „célirányosan” kereső – vagyis a térség földrajzi helyzetével tisztában lévő – kutató a sziget helyét megtalálná.

Érdekességként közöljük, hogy a Gyöngy-sziget kezdetben nem volt sziget. A Tisza folyó szabályozásának következtében a 19. század közepén létesült, illetve vált szigetté. Létrejöttének oka a lassú folyású, alacsony esésű Tisza folyó szabályozásában keresendő, mivel az előbbi jellemzők miatt állandó volt az árvízzel való fejegetettség. Ne feledjük el, hogy a Tisza vízgyűjtőjéhez számos gyorsabb folyású, nagyobb esésű folyó tartozik. Emiatt a Bodrog, a Szamos, a Körösök, a Maros etc. felgyülemelő vizét a Tisza nehezen tudta levezetni. Habár voltak előkészületek, az 1845. évi tiszai áradások érlelték meg a végső elhatározást: a Tisza szabályozását.⁹

A Tisza folyó hossza a szabályozás előtt 1419 km volt. A szabályozásról és annak eredményéről röviden az alábbiakat közölhetjük: *„Több kisebb, sikertelen próbálkozás után gróf Széchenyi István szervezte meg a Tisza szabályozását, ami 1846. augusztus 27-én vette kezdetét. A szabályozás eredményeként a folyó új hossza 962 km lett, született 136 km új, épített meder, valamint 589 km holtág. A folyó esése a kilométerenként 3,7 cm-ről 6 cm-re növekedett. A szabályozás előtt mintegy két hónap alatt ért le az ár a Szamos-tól Szegedig, ma mindehhez 1-2 hét elegendő. A hajózható hossz ma 780 km.”*¹⁰ Az előbbi idézet kapcsán legalább két kiegészítéssel kell élnünk.

⁵ NAGY SZILVIA: *Nagymamám meséiből, avagy mit ne felejtünk továbbadni az új nemzedéknek. A csókai kastély története egy kicsit más megközelítésben.* In: Darai Lajos (szerk.): *Acta Historica Hungarica Turiciensia.* XXVI. évfolyam. 2. szám. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest–Zenta–Zürich, 2011. 118. p.

⁶ *A Vajdaság bortermő vidékei.* 2009. szeptember 17. Magyar Szó: https://www.magyarso.rs/hu/2009_09_17_tarkavilag/74218/Vajdas%C3%A1g-borterm%C5%91-vid%C3%A9kei.htm (Letöltés ideje: 2022. május 6.)

⁷ A Torontál vármegyét ábrázoló, Gönczy Pál által tervezett térkép A Pallas nagy lexikonának XVI. kötetében található. A színes térkép a „*Torontál vármegye*” címszó alatt, a 272. és 273. oldalak között került beillesztésre. Vö. BOKOR JÓZSEF (központi szerk.): *A Pallas nagy lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. XVI. kötet (Téba–Zsuzsok).* Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1897. 272–273. pp. A továbbiakban: BOKOR (XVI. kötet) 1897

⁸ *Torontál vármegye térképe.* Hungaricana Adatbázis: <https://maps.hungaricana.hu/hu/HTITerkepar/1617/> (Letöltés ideje: 2022. május 6.)

⁹ Vö. DÉKÁNY MIHÁLY: *A Tisza szabályozása.* In: Jókai Mór (főszerk.): *Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen.* VII. kötet. (Magyarország II.) A Magyar Királyi Államnyomda kiadása, Budapest, 1891. 30–39. pp.

¹⁰ *A Tisza.* Vízügyi honlap: <https://www.vizugy.hu/print.php?webdokumentumid=42> (Letöltés ideje: 2022. május 6.)

Egyfelől a folyó szabályozása hosszabb ideig – tágabban értelmezve évtizedekig – tartó gigászi munka eredménye volt, a műveleteket számos körülmény gátolta. Jobbára az árvizek és gátszakadások nehezítették a folyamszabályozást, de az 1848/1849. évi forradalom és szabadságharc is lelassította a munkákat. Arról nem is beszélve, hogy a szabályozás nem volt tökéletes. Erre példa, hogy az 1879. március 12-én kezdődő ún. „nagy árvíz” Szeged városának jelentős részét elpusztította. Akkoriban legalább fél évnek kellett eltelnie, mire a folyó visszahúzódtott a medrébe.¹¹

Másfelől a mérnöki kivitelezésben, illetve a szabályozási munkák megkezdésében nagy szerepe volt Vásárhelyi Pál (1795–1846) vízépítő mérnöknek, ő pedig egy szívroham következtében, még a folyamat elején, elhalálozott. Hátrahagyott tervei azonban a neves mérnök munkásságát dicsérték.¹²

A folyamszabályozás segítette elő a – Tisza és annak holtága között fekvő – Gyöngy-sziget létrejöttét is, amely Törökbecséhez (Нови Бечей/Novi Bečej) tartozik, attól délnyugati irányban helyezkedik el. A holtág túloldalán Bácsföldvár (Бачко Градиште/Bačko Gradište) és Csúrog (Чуपर/Čurug) települések külterülete határolja. A természetvédelmi területnek számító sziget napjainkban két irányból, Bácsföldvár és Törökbecse felől – kis mellékutakon – közelíthető meg.

II. Rohonczy Gedeon gróf mintagazdasága egykor és most

II. 1. Egy igazi torontáli nábob: Rohonczy Gedeon gróf

Előjáróban érdemes megjegyezni, hogy a felsőpulyai Rohonczy család – ahogyan azt előneve is mutatja – kezdetben csak az ország nyugati végeihez kötődött. Felsőpulya (Oberpullendorf) – a várvidéki (burgenlandi) magyarság egyik tele-

pülése – egykoron Sopron vármegye része volt. (Az ugyancsak várvidéki Rohonc [Rechnitz] pedig Vas vármegye települései közé tartozott.)

A család egyik első, ismert őse, István, a 17. században jelentős egyházi pályát futott be mint esztergomi kanonok, zalavári apát etc. A későbbi utódok is a Dunántúl vármegyéinek életében játszottak jelentősebb szerepet. A 18. és 19. század fordulóján élt Rohonczy János Veszprém vármegye országgyűlési követe, majd alispánja volt, fia, Ignác – aki a 19. század első felében élt – Sopron vármegye alispánja lett. Rohonczy Lipót, a Károlyi-huszárezred ezredese részt vett az 1848/1849. évi forradalom és szabadságharcban. Ezért a császári önkény halálra ítélte, végül életfogytig tartó szabadságvesztésre „mérésélték” az ítéletet, a büntetést a morvaországi Olmütz (Olomouc) várában kellett letöltenie. Végül 1851-ben kegyelmet kapott, majd egy évtized múlva, 1861-ben Pesten elhunyt. Földi maradványait Törökbecsén, a családi sírboltban temették el.¹³

Rohonczy Lipót (1807–1861) ezredesnek hat gyermeke, négy fia (Aladár, Ödön, László és Gedeon) és két lánya (Ilona és Mária) született. Kétséget kizáróan Rohonczy Gedeon (1852–1929) gróf volt a leghíresebb, illetve bizonyos értelemben a „leghírhedtebb” a család tagjai között. Egy igazi – bővérű, nagytermészetű – magyar nábobnak számított a maga korában. Valószínűleg nem állunk mesze az igazságtól, ha kijelentjük, hogy nem volt unalmas alak. Duhaj és vakmerő személyiség hírében állt, aki nem ismert mértéket a szórakozásban.

A Rohonczy család Rohonczy Lipót felesége, Sissányi Klára révén lett ismert Torontálban, egészen pontosan Törökbecsén. A Tisza mentén elterülő családi birtokot a mezőgazdasági termelésben nagy újjítónak számító, kiváló üzletember Rohonczy Gedeon futatta fel. Egyebek mellett a Gyöngy-szigeten termelt krokán muskotályból készített bor volt a gazdaság messze földön ismert „portékája”.¹⁴

Kevésbé köztudott, hogy Rohonczy gróf – aki nagy növénynemesítő hírében is állt – egy sárgadinnyefajta „megszületésében” is aktív szerepet

¹¹ Vö. BOKOR (XVI. kötet) 1897, 206–210. pp.

¹² Vö. BOKOR (XVI. kötet) 1897, 696–697. pp.

¹³ NAGY IVÁN: *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kilenczedik kötet.* Kiadja Ráth Mór, Pest, 1862. 759. p.

¹⁴ *Rohonczy Gedeon (1852–1929). Törökbecsén született, élték.* Füstmacskák a múltból: https://fustmacska.blog.hu/2021/12/31/rohonczy_gedeon_bevezetocikk (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

vállalt. A „Tisza gyöngye” nevű sárgadinnyéje is híressé tette a gróf személyét. Feltehetően a szigeten termesztett sárgadinnyéről – más „legenda” változat szerint az ugyancsak itt termesztett tökről¹⁵ – kapta a Gyöngy-sziget a nevét: a dinnyék az éjjeli holdvilágnál óriási gyöngyöknek tűntek. „A krokán muskotály előtt, a Gyöngysziget a sárgadinnyéről volt híres, amelyeket Rohonczy tiszai gyöngy elnevezéssel illetett. A szép, nagy, gömbölyű sárgadinnyék, mint a széjjelgurult apró gyöngyök, ragyogtak a holdvilágnál a Gyöngyszigeten... Ezt a fajta sárgadinnyét két akkori dinyaefajta keresztezéséből kapta. Fontos megjegyezni, hogy ez a fajta dinnye akkor kizárólag a Gyöngyszigeten termett.”¹⁶ A teljesség igényével jegyezzük meg, hogy a gróf a csemegekukorica, a paradicsom, valamint a paprika termesztésében is jelentős eredményeket ért el. Rendszeresen részt vett különféle mezőgazdasági kiállításokon, és többször is díjakkal tért vissza róluk. Példaként említhető, hogy „...az 1900-as párizsi kiállításon első díjat nyert az ötkilós gyümölcsös kosaráért.”¹⁷

A mezőgazdasági szakember hírében állt Rohonczy Gedeon „...részt vett az 1902-ben megalakult »Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete«-ben. Birtoka 650 kat. holdra terjedt ki, ahol 100 kat. holdon termesztett 120 különböző fajtájú szőlőt. Terményeit és borát Budapesten, saját zöldség-gyümölcs üzletében árulta az Egyetem tér 5. alatt (ma Pázmány Péter Gyógy-szertár az ELTE Jogi Karával szemben.) Lakása innen kényelmes séta távolságban volt, a Ferenctek tere 2. szám alatti Királyi Bérházban.”¹⁸

Rohonczy – ahogy becenevén hívták – Gida nem maradhatott ki a közéletből sem. A Tisza Kálmán vezette Szabadelvű Párt – valamint a parlamenti Vízügyi Bizottság – tagja volt. Mint

országgyűlési képviselő – 1878 és 1901 között – Törökbecsét képviselte a Magyar Országgyűlésben. Pártjától azonban 1898-ban megvált, ennek „eredője” egy parlamenti felszólalásában rejlett, amelyben erősen kritizálta pártja munkáját, valamint az 1896. évi választásokon nyújtott teljesítményét, amely – nagy valószínűséggel – nem nélkülözötte a korrupciót. Másfelől elmarasztalta a losonczi Bánffy Dezső (1843–1911) báró által vezetett kormányzatot (1895–1899), amely szerinte nem lépett fel kellő eréllyel az agrárszocialista mozgalmakkal szemben.¹⁹ Rohonczy politikai pályája 1902-ben ért véget, amikor választási vereséget szenvedett Kelemen Béla ellenében a tápéi (Szeged) kerületben.

Érdemes kiemelni, hogy Rohonczy Gedeon mint helyettes kormánybiztos aktívan közreműködött az 1879. évi szegedi árvíz utáni helyreállítási munkákban. A gróf közreműködéséről A Pallas nagy lexikona az alábbiakat közölte: „Az 1879-iki szegedi árvíz alkalmával helyettes kormánybiztos volt s élénk részt vett a mentési munkálatokban, amiért a királytól elismerő nyilatkozatot nyert.”²⁰

A gróf azonban nemcsak kiváló mezőgazdász, növénynevelő, üzletember és politikus volt, hanem hírhedt nagyvilági sármőr is. Rohonczy Gedeon a női nem nagy széptevőjének számított. Végül 1875-ben „állapodott meg”, Lónyai és vásárosnaményi Lónyay Albert – Lónyay Menyhért egykori miniszterelnök (1871–1872) öccsének – lányát, Lónyay Flórát vette el feleségül. A boldogtalan házasság azonban nemcsak gyermektelen maradt, hanem válással is végződött. A gróf – feltehetően még házassága alatt – megismerkedett leendő feleségével, egy özvegyasszonnyal, lülei és sötétkúti Lülley Albert Bertalanné Kreutzer Etelkával, és évekig élettársi viszony-

¹⁵ A Gyöngysziget gyöngye. Utak, kalandok: <http://utikalandok.blogspot.com/2012/11/a-gyongysziget-gyonyge.html> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

¹⁶ A Gyöngy-sziget és Rohonczy Gedeon birtoka. Novi Bečej Turistička Organizacija: <https://novi-becej.travel/gyongysziget-es-rohonczy-gedeon-birtoka/?lang=hu> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

¹⁷ A Gyöngy-sziget és Rohonczy Gedeon birtoka. Novi Bečej Turistička Organizacija: <https://novi-becej.travel/gyongysziget-es-rohonczy-gedeon-birtoka/?lang=hu> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

¹⁸ A dedapa: Rohonczy Gedeon. Sauska Pincészet: <https://sauska.hu/hu/blog/cikkek/a-dedapa-rohonczy-gedeon> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

¹⁹ Vö. FARKAS JÓZSEF: „Földet és jogot a népnek” (A függetlenségi baloldal útkeresése. Sima Ferenc útja a radikalizmusig). In: Blazovich László (szerk.): Tanulmányok Csongrád megye történetéből XVI. Kiadja a Csongrád Megyei Levéltár, Szeged, 1990. 249–250., 285., 297. pp.

²⁰ BOKOR JÓZSEF (központi szerk.): A Pallas nagy lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. XIV. kötet (Pillera–Simor). Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1897. 619. p.

ban éltek. Idővel (1893) a gróf elvette Kreutzer Etelkát, akinek az első házasságából két leánygyermek, Etelka Gizella és Mária Margit származott. A gróf mindkét gyermeket a nevére vette, és örököseinek tette meg őket. Érdekességként jegyezzük meg, hogy Rohonczy (Lülley) Etelka Gizella későbbi utódai jeles pincészetet alapítottak Villányban és Tokajban. A Sauska Pincészet ma is közismert, kiváló borairól híres, nemcsak a már említett Villányban és Tokajban, hanem Magyarország más vidékein is.²¹

Rohonczy gróf hírhedt volt párbajairól is. „...ügyesen forgatta a fegyvert – korabeli feljegyzésekből tudjuk, hogy többször párbajozott politikus-társaival, hírlapírókkal, földbirtokosokkal...”²² A gróf „összecsapott” báró Dukai Péterrel (1878), Hieronymi Károly volt államtitkárral (1882), továbbá – ugyancsak 1882-ben – Várady Gábor országgyűlési képviselővel is. Megjegyezzük, hogy ez utóbbi párbaj miatt a budapesti királyi törvényszék büntető osztálya a feleket kétheti államfogházra ítélte. A gróf azonban nem változtatott „életformáján”. Előbb (1890) Urgon Gábor képviselőtársával, majd (1894) Bátaszéky Lajos hírlapíróval vívott párbajt. Utóbbi esetben a hírlapíró könnyebben megsebesült a gróf kardjától, emiatt Rohonczy ismét a fogházban találta magát. (A kétheti elzárást végül egy napra mérsékeltek.) Dániel László földbirtokossal 1899-ben „akasztották össze a bajuszt”. A pisztolypárbaj miatt a gróf ismét kétnapi fogházat kapott. A korabeli „országgyűlési naplók, irományok” is megörökítették a gróf „hőstetteit”, amelyek nem nélkülözték a folyosói szóváltást és lökdösődést sem. Böbeszédű, mulatságos felszólalásait Mikszáth Kálmán (1847–1910) és Krúdy Gyula (1878–1933) is – némiképp kifigurázva – megörökítette.

Akárcsak számos más magyar nemes, Rohonczy is szenvedélyesen kártyázott. Egyik alkalommal a három napja – dohányzással és

iszogatással – zajló kártyaparti drámai fordulatot vett. A legenda szerint a mindenét – még a gyöngy-szigeti nyári lakot is – elkártyázó gróf fogadást kötött, hogy ha felesége fejről lelövi az almát, akkor minden elkártyázott ingósága és ingatlana visszazáll rá. A történetnek több változata van. Egyik szerint a megriadt asszonyt hajnalban az ágyából ugrasztották ki, másik változat szerint egy vízen ringó csónakban kellett ülnie, és várnia, hogy férje – a „modern kori Tell Vilmos” – lelője fejről az almát. A „művelet” végül sikerült, a vagyon „visszajött”, de Etelka haragja valószínűleg sokáig nem párolgott el.²³

Nem lehetünk teljesen biztosak az előbbi legenda teljes hitelességében, azonban igaz a magyar mondás: „Nem zörög a haraszt, ha a szél nem fújja.” Nem lehet ok nélküli a kritika, lehet alapja, hiszen Rohonczy Gedeon nemcsak híres, hanem „hírhedt” is volt. Elévülhetetlen érdemei ellenére számos lépésével – párbajok, életmód etc. – megbotránkozta kortársait.

Az agrárium és politikai élet mellett az igazi sportembernek számító gróf lótarással, valamint lóversenyzéssel is foglalkozott. A 20. század hajnalán nemcsak Törökbecsén, hanem a Budapest melletti Alagon is tartott fenn istállót.²⁴ A lóversenyeken – Fred Foster, az amerikai tréner útmutatásai alapján – jelentős sikereket ért el. A teljesség igényével jegyezzük meg, hogy a gróf előbb elutasította a tréner szolgálatait, de Foster bizonyított, és maga Rohonczy kérte fel lovai trenírozására.²⁵ A gróf – habár lótarással és lótenyésztéssel továbbra is foglalkozott – 1910-ben végül feloszlatta a versenyistállóját.²⁶

Rohonczy Gedeon nevéhez fűződik a „Kolombus” elnevezésű korcsolya feltalálása is, amely könnyű fel- és lecsatolásáról volt híres. A gróf maga szenvedélyes korcsolyás volt. Megjegyezzük, hogy „...1893 júliusában a Dobsinai-jégbarlangban [amely egykoron Gömör és Kishont vármegye része volt, ma Szlovákiához

²¹ Vö. A *dédapa: Rohonczy Gedeon*. Sauska Pincészet: <https://sauska.hu/hu/blog/cikkek/a-dedapa-rohonczy-gedeon> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

²² BODÓ BARNA – NÁDI KAROLINA – VÁZSONYI CSILLA (szakmunkatársak): *Alvó kastélyok mesevilága*. Magyarkanizsa község, Magyarkanizsa, 2016. 50. p.

²³ BODÓ – NÁDI – VÁZSONYI 2016, 50. p.

²⁴ *Vadász- és Versenylap*. XLV. évfolyam. 8. szám. Vadász- és Versenylap Kiadóhivatala, Budapest, 1901. 78. p.

²⁵ *Vadász- és Versenylap*. XLV. évfolyam. 43. szám. Vadász- és Versenylap Kiadóhivatala, Budapest, 1901. 293–295., 297 pp.

²⁶ *Vadász- és Versenylap*. LIV. évfolyam. 98. szám. Vadász- és Versenylap Kiadóhivatala, Budapest, 1910. 608. p.

tartozik] jégünnepélyt is rendezett, kosztümös jégtáncosok részvételével.”²⁷

A sort még feltehetően hosszasan lehetne folytatni a torontáli nábob életútjáról, amelyben a tények valószínűleg – legalábbis részben – keverednek a legendákkal. A legendák azonban – ismerve a magyar főúri arisztokrácia korabeli életét és szokásait – akár még igazak is lehetnek. Ennek ellenére Rohonczy Gedeon grófról elsősorban mint kiváló és neves gazdálkodóról és növénynevelőről, továbbá borászról és a magyar lovassport elkötelezett hívéréről, valamint hazája – és szűkebb pátriája, Törökbecse – sorsának előmozdításában tevékeny politikusról érdemes megemlékeznünk.

Gróf felsőpulyai Rohonczy Gedeon Pál Zsigmond Miklós (1852–1929) portréja

Forrás: Rohonczy Gedeon képviselő, mellkép. Magyar Nemzeti Múzeum. Történeti Fényképtár. A fénykép méretei: magasság: 13,2 cm, szélesség: 9 cm. MuseuMap: <https://www.museumap.hu/record/-/record/oai-aggregated-bib5800821> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

²⁷ A *dédapa*: Rohonczy Gedeon. Sauska Pincészet: <https://sauska.hu/hu/blog/cikkek/a-dedapa-rohonczy-gedeon> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

²⁸ A Gyöngy-sziget és Rohonczy Gedeon birtoka. Novi Bečej Turistička Organizacija: <https://novi-becej.travel/gyongysziget-es-rohonczy-gedeon-birtoka/?lang=hu> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

II. 2. A Rohonczy-kastély egykor és most

Az életrajzi adatok alapján a gróf Pest-Budán született (1852), és ugyanott – Budapesten – hunyt el 1929-ben. Az előbbiekben említettük, hogy a fővárosban, annak „szívében”, a Ferenciek terén állt Rohonczy Gedeon lakása. Boltja egy kissé odébb, a lakástól „kőhajításnyira” fekvő Egyetem téren várta a vásárlókat. A Gyöngy-szigeten egy úrilakot építtetett a gróf, ez az épület, ha egy kissé romos állapotban is, de a mai napig létezik. Az úrilak körül terült el a gróf mintagazdasága, amelynek egy része ugyancsak fennmaradt. A szőlőtermesztés és borászat még mindig jelen van a területen.

Habár a közel 650 katasztrális hold kiterjedésű birtokon – amely Sissányi Klára hozománya volt – már Rohonczy Lipót is gazdálkodott, annak felvirágoztatása – az apa korai halála miatt – fiára, Rohonczy Gedeonra maradt. Érdemes kiemelni, hogy a grófnak „...a korabeli dokumentumok alapján, körülbelül 100 hold szőlője volt, amelyből 60 hold krokán és 40 hold sasza szőlőfajta volt. A krokán különleges bánásmódban részesült, az kizárólag a nemeseknek, politikusoknak és a kor hírességeinek volt fenntartva.”²⁸

Az egykori mintagazdaság központját, a kastélyt az idegenek nem egyszerű vállalkozás megtalálni. Bácsföldvár irányából érkezve, a Tisza holtágán átkelve egy földúthoz ér a gyanútlan utazó. Ezen az úton haladva egy erős, ligetes résznél érhető el az egykori Rohonczy-kastély, ahol napjainkban az úrilak gondnoka és családja él. (A szerző megjegyzése: az épületnél szabadon kószáló kutyákkal érdemes vigyázni!) A kastélyt a közelmúltban egy szerb vállalkozás bérelte.

A gyöngy-szigeti úrilakot még Rohonczy Gedeon gróf építtette a 19. század alkonyán. A többszintes épület stílusjegyeiben elsősorban a klasszicista stílust tükrözi, azonban barokk elemeket is felfedezni vélhetünk. A kastély főhomlokzatának domináns eleme a rizalit, három szimmetrikusan elhelyezett ablakkal az épület földszintjén és felső szintjén. Vélelmezhetően a

A néhai Rohonczy Gedeon egykori kastélya a Gyöngy-szigeten

Forrás: REISZIG EDE: *Torontál vármegye községei*. In: Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai. Torontál vármegye. Országos Monográfiai Társaság, Budapest, 1912. Arcanum Adatbázis: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarorszag-varmegyei-es-varosai-1/torontal-varmegye-1B1CE/torontal-varmegye-kozsegei-irta-reiszig-ede-dr-tortenetiro-a-kozp-szerk-biz-tagja-kiegeszitetten-vende-aladar-a-monografia-szerkesztoje-1B28D/torokbecse-1B45C/> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

A jobb napokat is látott Rohonczy-kastély „napjainkban”

Forrás: *Villa Rohonci. Pearl Island, Novi Bečej*. Dvorci Srbije: <https://www.dvorcirsrbije.rs/en/villa-gedeona-rohoncija-pearl-island/> (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

kastély minden oldalán csodás homlokzatszívek voltak. Ezek közül több – például a bor és a mámor római istenét, Bacchust ábrázoló dombormű – még ma is látható. A kastély bejárata felett egy-egy lófej, távolabb – a széleken – gabonát és gyümölcsöt ábrázoló domborművek. Az egyik oldalhomlokzaton állatfejeket – például kost – ábrázoló domborműveket fedezhet fel az arra járó utazó. A földszinten van a bejárati veranda, amely a főhomlokzat középső része előtt helyezkedik el. A kastélyt ábrázoló régebbi képek a tető közepén egy nagyobb, nyolcszögletű tornyot, egy kilátót mutatnak. Ez az épületrész – a későbbi átalakítások miatt – ma már nem látható. (Habár élhetünk a gyanúval, hogy a tetőre még ma is fel lehetne menni, ami – elnézve a kastély állapotát – feltehetően nem lenne veszélytelen vállalkozás.) A kastélybelső néhány régi emléket is megőrzött, így például a cserépkályhát, a kovácsoltvas csigalépcsőt etc. A birtok „szíve” napjainkban meglehetősen rossz állapotban van. Bár az épület műemléki védelem alatt áll, felújítása egyre késik. Az épület restaurálását már azért is el kellene mielőbb kezdeni, mert állagmegóvás nélkül az enyészeté lesz az egykori úrilak.

II. 3. A krokán muskotályról „dióhéjban”

Már szót ejtettünk a Rohonczy családról és annak – talán – leghíresebb tagjáról, Rohonczy Gedeonról, továbbá a Gyöngy-szigetről és az ott található mintagazdaságról, ezért írunk kell az igazi „Torontalicumról”, az ún. „gyöngy-szigeti krokán muskotályról” is.

A valóság valószínűleg itt is keveredik a legendával, amely akár még igaz is lehet. A Magyar Szó munkatársa, Fehér Rózsa az alábbiakat írta erről: „XIX. század, tücsökzene és egy nyári alföldi éj – két gróf, a Rohonczy és a [Csókán (Чока / Čoka) kastéllyal és borászattal büszkélkedő] Léderer hordók között pókerezik. Mint mindig, most is fogadásból játszanak: ki vesz el szebb hölgyet nőül, melyiknek lesz nagyobb a hozománya, melyiküknek lesznek nemesebb lovai és jobb gyümölcstermése – általában ilyen tétjük volt ezeknek a kártyacsatáknak. Most azért verik a blattot: kinek lesz majd jobb bora? Rohonczy két lóban fogad, hogy ezt a meccset is ő nyeri. Hogy a szőlőtőke Franciaországból vagy Algériából érkezett-e, már sosem fogjuk megtudni, de az biztos: Rohonczy gróf megtarthatta a lo-

A Rohonczy-kastély szőlőültetvény felé eső bejárata

Forrás: Villa Rohonci. Pearl Island, Novi Bečej. Dvorci Srbije: <https://www.dvorcirsrbije.rs/en/villa-gedeona-rohoncija-pearl-island/> (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

vait, mert Bácsföldvárnál, az élő és a holt Tisza ölelésében elterülő Gyöngyszigeten aranysárga nedű fakadt, és megszületett egy Európában egyedülálló borfajta. Valahogy így kezdődött egy vajdasági névjegy története, a krokán muskotályé.²⁹ Élhetünk a gyanúperrel – nagyvonalakban megismerve Rohonczy Gedeon személyiségét –, hogy az előbbi történet nem nélkülöz minden alapot. Az kétséget kizáró tény, hogy a gróf valóban mindent megtett, hogy a borászattal kapcsolatos célját megvalósítsa. A nemes, folyékony „magyar arany” valóság – és kevesek kiváltsága – lett.

A források igencsak megosztottak a szőlőtőkék származási helyét tekintve: Franciaország vagy Algéria. Az viszont tény, hogy a hazai borászat egyik tragikus eseménye, az 1875-ben kirobbant filoxéravész előmozdította az új, a filoxérának ellenálló fajták behozatalát, illetve – védekezés gyanánt – a szőlőoltást. Érdekességként jegyezzük meg, hogy Torontál vármegye ezen a téren is első helyet szerzett, amely, igaz, „kétes dicsőség”. A filoxérát 1875-ben Pancsovánál (Панчево/Pančevo) észlelték először Magyarországon. Maga a filoxéra 1863-ban Franciaországban indult „hódító” útjára, végigtarolva Európán, és a szőlőültetvények több mint felét elpusztította. A gazdák jóformán hosszú ideig tehetetlenek voltak egész Európában. A küzdelemben az „élharcos”, a leginkább sújtott Franciaország volt. Magyarországon „...a betegség terjedése ellen sürgős óvintézkedéseket tettek (a községeket, amelyekben filoxérát találtak, zárlat alá helyezték, a szőlőfürt kivételével a szőlőnövény bármely részének kivételét megtiltották, általánosan korlátozták a vasszőforgalmat), ezek azonban mit sem segítettek. A filoxéra 20 év alatt végigpusztította összes szőlőterületünk 2/3-át. 1897-ig 666 820 kh szőlőből 391 217 kh pusztult el, szinte az összes kötött talajra telepített szőlőállomány.”³⁰

Öröm volt az örömben, hogy a filoxéra után több új szőlőfajta is megjelent Magyarországon. A Bouvier ekkor jelent meg a Bácska déli részében, akárcsak a korai piros veltelini, amely soproni „közvetítéssel” került a Délvidékre. A krokán muskotály pedig a Gyöngy-szigeten honosodott meg.³¹ Habár máshol is próbálkoztak, a nagyon kényes krokán muskotály csak a homokos talajú, speciális mikroklímával rendelkező Gyöngy-szigeten tudott megmaradni.³² Ahogy Petar Cindrić fogalmazott: „A Krokán muskotály borának jellemző, intenzív illatáról ismert. A termés mennyisége és minősége évente igen változékony, mivel fagyérzékeny és hajlamos a szürkerothadásra. Manapság csak a Gyöngy-szigeten, a Bánáti – Tisza menti borvidéken termesztik.”³³ Érdemes megjegyezni, hogy a krokán muskotály Európában is jóformán csak a Gyöngy-szigeten maradt meg. Ezért talán némi túlzással, de őshonos fajtának tekinthető.³⁴

Általánosságban elmondható, hogy amiből kevés áll rendelkezésre, és van rá kereslet, annak az ára törvényszerűen emelkedik. Nincs ez másképp az ízes, karakteres, sárga-aranysárga száraz fehérborral, a krokán muskotállyal sem. „Hétköznapi” kereskedelmi forgalomban már Rohonczy idejében sem volt kapható.

Ahogy azt már említettük, a grófnak száz hold szőlője volt, ebből hatvan holdon termelte a krokán muskotály bor alapanyagát képező szőlőt. Rohonczy Gedeon a krokánt mindig is nagy becsben tartotta, féltő gondoskodással művelte szőlőjét, készítette a borát. A kiváló nedű „...kizárólag a nemeseknek, politikusoknak és a kor hírességeinek volt fenntartva. Rohonczy Gedeon mindig a krokánt ajándékozta a világ minden tájáról származó barátainak, és nagyon ügyelt a borokra, mivel soha nem volt túl nagy mennyiségben. Ebből kifolyólag az ára is magas volt.

²⁹ FEHÉR RÓZSA: *Made in Vajdaság. Közélet.* 2011. június 5. Magyar Szó Online: https://www.magjarszo.rs/hu/2011_06_05/kozelet/39254/Made-in-Vajdas%C3%A1g.htm (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

³⁰ ORTUTAY GYULA (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. II. kötet (F–Ka).* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 163. p.

³¹ Vö. PETAR CINDRIĆ: *Honosított szőlőfajták a Duna-menti borrégióban.* Agroforum: <https://agroforum.hu/lapszam-cikk/honosított-szofajtak-a-duna-menti-borregioban/> (Letöltés ideje: 2022. április 17.)

³² *A Tisza mente.* Vajdasági Magyar Értéktár – Vajdaság kincsei: <http://ertektar.rs/ertektar/ertek/A-Tisza-mente/116> (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

³³ PETAR CINDRIĆ: *Honosított szőlőfajták a Duna-menti borrégióban.* Agroforum: <https://agroforum.hu/lapszam-cikk/honosított-szofajtak-a-duna-menti-borregioban/> (Letöltés ideje: 2022. április 17.)

³⁴ FEHÉR RÓZSA: *Made in Vajdaság. Közélet.* 2011. június 5. Magyar Szó Online: https://www.magjarszo.rs/hu/2011_06_05/kozelet/39254/Made-in-Vajdas%C3%A1g.htm (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

Ha átszámolnánk a mai euróba egy üveg krokán akkori értékét, akkor hihetetlenül hangzik, de körülbelül ezer eurót ért egy üvegnyi krokán bor.³⁵ (Ilyen és ehhez hasonlatos „statisztikákat” olvasva akarva-akaratlanul is elgondolkodik az ember a dualizmus korában [1867–1918] élt magyar főúri arisztokrácia gazdagságán.)

Talán joggal merül fel az olvasóban a kérdés, hogy milyen jellemzői vannak a krokán muskotály (Croquant Muscat) bornak. A bor alapját képező illatos szőlő fürtje nagyjából henger alakú, súlya 120–150 gramm. A kerek szőlőszemek közepesen nagyok, zöld színűek. „A krokán 22% cukrot és 5-7 g/l savat tartalmazhat. Közepesen későn érő fajta. A minőséget tekintve a minőségi borok csoportjába sorolják, bár egyes termelők csúcsminőségű borokként osztályozzák. A krokán muskotály egy védett eredetű minőségi fehérbor, amely az aromás borok csoportjába sorolható. Ez a kivételes, világossárga színű, zöldes árnyalatú bor könnyen iható, üdítő és testes bornak számít, éppen a magas extrakt-tartalma kölcsönözi neki testességét.”³⁶

Talán néhány olvasó kedvet kapott ahhoz, hogy megkóstolja a bort. A vállalkozás nem lehetetlen, de nem is egyszerű. Ahogyan az előbbiekben utaltunk rá, már Rohonczy Gedeon idejében is keveset készítettek ebből a borból, ezért „aranyárban” mérték. Sajnos, ez napjainkban is jobbára igaz. Habár a nehézséget leginkább a bor beszerzése jelenti. Közönséges – „hétköznapi” – kereskedelmi forgalomban nem jelenik meg a bor, jobbára csak belgrádi és újvidéki elit éttermekben, valamint exkluzív borházak kínálatában találkozhatunk vele. Megjegyezzük, hogy „...a kiváló bor számos uralkodóház asztalára felkerült, később Tito és Charles de Gaulle is előszeretettel fogyasztotta, és a jól értesültek szerint szerbiai látogatása alkalmával Putyin elnök is megízlelte.”³⁷

A jövőre nézve több szempontból nagy a bizonytalanság. Egyfelől a birtok jogi helyzete kétséges. Az 1946 óta állami tulajdonban lévő kastélyt

és birtokot 2005 óta az újvidéki Euro-Pan nevű cég bérlí. Szerződésük az állammal húsz évre kötött. A bérleti idő hamarosan lejár, ráadásul többen is érdeklődnek a kastély és a birtok iránt. Nem kizárt, hogy a néhai Rohonczy gróf távoli lezármazottainak is lehetőségük lehet fellépniük igényeikkel. Másfelől a legnagyobb bajt – rövid távon – a kastély állaga jelenti, amely siralmas.³⁸ Az épület több része nem biztonságos. Sürgősen szükség lenne az állagmegóvásra, hogy a kastély megmaradhasson. Emellett a pincét, a kastélykertet is rendbe kellene tenni, továbbá a gazdaság fejlesztése is szükséges. Az előbbi elgondolások egyébiránt a jelenlegi bérlők célkitűzése is. Sajnos, mindent visszaállítani már vagy nem lehet, vagy csak nagy nehézségek árán lehetne. Példaként említhető, hogy a jugoszláv „szocialista” érában egyre inkább „lerobbant” minden. Jellemző módon a homlokzaton egykor elhelyezett Rohonczy-címer helyére egy ötágú csillag került. Az állam kevésbé foglalkozott az ingatlannal, később a cserélődő bérlők is hasonlóan cselekedtek. A kastély és melléképületei idővel „lepukkantak”, a szőlőtőkék száma is egyre fogyott. Az egykori kiváló gyümölcsösök egy része kipusztult, vagy kiirtották, a feldarabolt fákat tűzifaként hordták el a helyiek. A birtok egyre nagyobb hányada veszett el. Kiemeljük, hogy egy 2011-es adat szerint 15 hektáron – 45 ezer tőkéen – termeltek szőlőt, ebből 45-50 ezer liter bort reméltek. Korszerű gazdálkodással, fejlesztéssel 50 hektáron 200 ezer liter bort lehetne termelni. Megjegyezzük, hogy a szőlőből nemcsak bor, hanem kiváló pálinka is készül, illetve készíthető. A gazdaság fejlesztéséhez, a kastély és a pince felújításához, az elvadult kastélykert rendbetételéhez, új épületek, létesítmények kialakításához akkoriban 3-4 millió euróra lett volna szükség. A közelmúltban felmerült a lehetősége annak, hogy a távoli Rohonczy-örökös esetleg állná az említett összeget, ha visszakapná az ingatlant.³⁹ Mint látható, a kérdések adottak, de a válaszokkal még adós a jövő.

³⁵ A Gyöngy-sziget és Rohonczy Gedeon birtoka. Novi Bečej Turistička Organizacija: <https://novi-becej.travel/gyongysziget-es-rohonczy-gedeon-birtoka/?lang=hu> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

³⁶ A Gyöngy-sziget és Rohonczy Gedeon birtoka. Novi Bečej Turistička Organizacija: <https://novi-becej.travel/gyongysziget-es-rohonczy-gedeon-birtoka/?lang=hu> (Letöltés ideje: 2022. május 16.)

³⁷ FEHÉR RÓZSA: *Made in Vajdaság. Közélet.* 2011. június 5. Magyar Szó Online: https://www.magyarszo.rs/hu/2011_06_05/kozelet/39254/Made-in-Vajdas%C3%A1g.htm (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

³⁸ Vö. NÁDI KAROLINA – VÁZSONYI CSILLA: *Kastélysorsok Bánátban és Bácskában.* In: Raffay Endre – Tüskés Anna (szerk.): *Európai műemlékvédelmi tendenciák különös tekintettel a Kárpát-medencére.* PTE Művészeti Kar, Pécs–Fehérvárcsurgó, 2019. 231. p.

³⁹ Vö. FEHÉR RÓZSA: *Made in Vajdaság. Közélet.* 2011. június 5. Magyar Szó Online: https://www.magyarszo.rs/hu/2011_06_05/kozelet/39254/Made-in-Vajdas%C3%A1g.htm (Letöltés ideje: 2022. május 17.)

III. Felhasznált irodalom

III. 1. Felhasznált nyomtatott irodalom

BOKOR JÓZSEF (központi szerk.): *A Pallas nagy lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. XIV. kötet (Pillera–Simor)*. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1897

BOKOR JÓZSEF (központi szerk.): *A Pallas nagy lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. XVI. kötet (Téba–Zsuzsok)*. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1897

DÉKÁNY MIHÁLY: *A Tisza szabályozása*. In: Jókai Mór (főszerk.): *Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen*. VII. kötet. (Magyarország II.) A Magyar Királyi Államnyomda kiadása, Budapest, 1891

FARKAS JÓZSEF: *„Földet és jogot a népnek” (A függetlenségi baloldal útkeresése. Sima Ferenc útja a radikalizmusig)*. In: Blazovich László (szerk.): *Tanulmányok Csongrád megye történetéből XVI. Kiadja a Csongrád Megyei Levéltár, Szeged, 1990*

Garay János *összes költeményei. Egy kötetben. A költő arcképével*. Baráti megbízásból kiadta Ney Ferencz. Müller Emil Könyvnyomdája, Pest, 1854

MARTON ANDOR: *Mezőgazdaság*. In: Borovszky Samu (szerk.): *Magyarország vármegyéi és városai. Torontál vármegye. Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1912*

NAGY IVÁN: *Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kilenczedik kötet*. Kiadja Ráth Mór, Pest, 1862

NAGY SZILVIA: *Nagymamám meséiből, avagy mit ne felejtünk továbbadni az új nemzedéknek. A csókai kastély története egy kicsit más megközelítésben*. In: Darai Lajos (szerk.): *Acta Historica Hungarica Turiciensia*. XXVI. évfolyam. 2. szám. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest–Zenta–Zürich, 2011

NÁDI KAROLINA – VÁZSONYI CSILLA: *Kastélysorsok Bánátban és Bácskában*. In: Raffay Endre – Tüskés Anna (szerk.): *Európai műemlékvédelmi tendenciák különös tekintettel a Kárpát-medencére*. PTE Művészeti Kar, Pécs–Fehérvárcsurgó, 2019

ORTUTAY GYULA (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. II. kötet (F–Ka)*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979

SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái. III. kötet. Fa–Gwóth*. Kiadja Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, Budapest, 1894

Vadász- és Versenylap. XLV. évfolyam. 8. szám. Vadász- és Versenylap Kiadóhivatala, Budapest, 1901

Vadász- és Versenylap. XLV. évfolyam. 43. szám. Vadász- és Versenylap Kiadóhivatala, Budapest, 1901

Vadász- és Versenylap. LIV. évfolyam. 98. szám. Vadász- és Versenylap Kiadóhivatala, Budapest, 1910

III. 2. Felhasznált elektronikus irodalom

A dedapa: Rohonczy Gedeon. Sauska Pincészet: <https://sauska.hu/hu/blog/cikkek/a-dedapa-rohonczy-gedeon>

A Gyöngy-sziget és Rohonczy Gedeon birtoka. Novi Bečej Turistička Organizacija: <https://novi-becej.travel/gyongysziget-es-rohonczy-gedeon-birtoka/?lang=hu>

A Gyöngy-sziget gyöngye. Utak, kalandok: <http://utikalando.blogspot.com/2012/11/a-gyongysziget-gyongye.html>

A Tisza. Vízügyi Honlap: <https://www.vizugy.hu/print.php?webdokumentumid=42>

A Tisza mente. Vajdasági Magyar Értéktár – Vajdaság kincsei: <http://ertektar.rs/ertektar/ertek/A-Tisza-mente/116>

A Vajdaság bortermő vidékei. 2009. szeptember 17. Magyar Szó: https://www.magjarszo.rs/hu/2009_09_17/tarkavilag/74218/Vajdas%C3%A1g-borterm%C5%91-vid%C3%A9kei.htm

FEHÉR RÓZSA: *Made in Vajdaság. Közélet*. 2011. június 5. Magyar Szó Online: https://www.magjarszo.rs/hu/2011_06_05/kozelet/39254/Made-in-Vajdas%C3%A1g.htm

PETAR CINDRIĆ: *Honosított szőlőfajták a Duna-menti borregióban*. Agroforum: <https://agroforum.hu/lapszam-cikk/honosított-szolófajták-a-duna-menti-borregióban/>

REISZIG EDE: *Torontál vármegye közséjei*. In: Borovszky Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Torontál vármegye. Országos Monográfiai Társaság, Budapest, 1912*. Arcanum Adatbázis: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/torontal-varmegye-1B1CE/torontal-varmegye-kozsegei-irta-reiszig-edo-dr-tortenetiro-a-kozp-szerk-biz-tagjakkiegeszitetto-vende-aladar-a-monografia-szerkesztoje-1B28D/torokbecse-1B45C/>

Rohonczy Gedeon (1852–1929). Törökbecsén születtek, éltek. Füstmacskák a múltból: https://fustmacska.blog.hu/2021/12/31/rohonczy_gedeon_bevezetocikk

Torontál vármegye térképe. Hungaricana Adatbázis: <https://maps.hungaricana.hu/hu/HTITerkeptar/1617/>

Villa Rohonci. Pearl Island, Novi Bečej. Dvorci Srbije: <https://www.dvorcirsrbije.rs/en/villa-gedeona-rohoncija-pearl-island/>